

1 Wat betekent het begrip "ouderlijke verantwoordelijkheid" in de praktijk? Wat zijn de rechten en plichten van degene die ouderlijke verantwoordelijkheid draagt?

In het Italiaanse recht is het begrip "ouderlijke macht" (*potestà genitoriale*) vervangen door het begrip "ouderlijke verantwoordelijkheid" (*responsabilità genitoriale*) door de wet inzake hervorming van het ouderschap (Wet nr. 219/2012) en Wetsbesluit nr. 154/2013, waarvan de bepalingen op 7 februari 2014 van kracht werden.

Ouderlijke verantwoordelijkheid is de plicht kinderen te onderhouden, op te voeden, onderwijs te geven en morele ondersteuning te bieden, met voldoende oog voor hun capaciteiten, voorkeuren en verlangens.

Kinderen hebben ook het recht om een evenwichtige en onafgebroken relatie met beide ouders te onderhouden, om verzorgd, opgevoed, onderwezen en moreel gesteund te worden door beide ouders en om betekenisvolle relaties te onderhouden met de afstammelingen en verwanten van ieder van beide ouders.

Kinderen zelf hebben ook plichten: de plicht om hun ouders te respecteren en bij te dragen aan het onderhoud van het gezin, zolang zij daarvan deel uitmaken.

2 Wie heeft normaal gesproken de ouderlijke verantwoordelijkheid voor een kind?

Ouderlijke verantwoordelijkheid ontstaat van rechtswege wanneer de ouders met elkaar getrouwd zijn. In dat geval hebben beide ouders ouderlijke verantwoordelijkheid voor hun kinderen.

Als de ouders niet met elkaar getrouwd zijn, heeft de ouder die het kind erkent ouderlijke verantwoordelijkheid. Als beide ouders het kind erkennen, hebben ze beide ouderlijke verantwoordelijkheid voor het kind en oefenen ze die ook beiden uit alsof ze getrouwd waren. Als de ouders niet met elkaar getrouwd zijn en het kind niet tegelijkertijd erkennen, kan de tweede erkenning niet plaatsvinden zonder de instemming van de ouder die het kind al erkend heeft.

De ouderlijke verantwoordelijkheid moet door de ouders in onderling overleg worden uitgeoefend, rekening houdend met de capaciteiten, natuurlijke voorkeuren en verlangens van het kind. De ouders moeten in het bijzonder de gewone verblijfplaats van het kind in onderling overleg vaststellen.

3 Kan een andere persoon in plaats van de ouders worden aangewezen, als de ouders de verantwoordelijkheid voor hun kinderen niet kunnen of willen uitoefenen?

Als een kind tijdelijk geen geschikte gezinsomgeving heeft, wordt geregeld dat het kind door een pleeggezin wordt opgevangen.

Wanneer de ouders tonen dat zij onvoldoende in staat zijn om hun kinderen op te voeden, bijvoorbeeld wanneer zij extreem vaak ruziemaken, verleent de rechter vaak het gezag aan de sociale dienst van de verblijfplaats van het gezin. Gewoonlijk gaat dit gepaard met een beperking van de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid: de sociale dienst van de verblijfplaats van het gezin neemt dan gewoonlijk de besluiten die betrekking hebben op de gezondheid, het onderwijs en de opvoeding van het kind. Het kind blijft in die gevallen vaak wonen bij zijn/haar ouders of bij een van hen. In de ernstigste gevallen gelast de rechtbank dat het kind uit het ouderlijk huis wordt geplaatst.

Als een ouder zijn of haar plichten niet nakomt of verwaarloost of misbruik maakt van de daarmee samenhangende bevoegdheden en dit het kind ernstig beschadigt, kan de rechtbank beslissen die ouder de ouderlijke verantwoordelijkheid te ontnemen.

Als beide ouders overleden zijn, als aan beiden de ouderlijke verantwoordelijkheid is ontnomen of als zij beiden om een andere reden niet in staat zijn ouderlijke verantwoordelijkheden uit te oefenen, wordt een voogd benoemd. De voogd zorgt voor het kind, vertegenwoordigt hem/haar in alle civiele procedures en beheert de bezittingen van het kind.

Het Burgerlijk Wetboek voorziet ook in de mogelijkheid dat de rechtbank een speciale voogd benoemt, wanneer de ouders allebei niet in staat of niet bereid zijn – of wanneer de ouder die exclusieve ouderlijke verantwoordelijkheid uitoefent niet in staat of niet bereid is – om een of meer handelingen te verrichten in het belang van het kind, buiten het normale beheer. In die gevallen is de speciale voogd bevoegd die specifieke handelingen te verrichten.

4 Hoe wordt de ouderlijke verantwoordelijkheid geregeld als de ouders van echt scheiden of uit elkaar gaan?

De ouderlijke verantwoordelijkheid van beide ouders eindigt niet na scheiding, ontbinding, beëindiging van de burgerrechtelijke gevolgen, nietigverklaring of nietigheid van het huwelijk.

De gebruikelijke vorm van ouderlijk gezag, die co-ouderschap mogelijk maakt, is gezamenlijk ouderlijk gezag waarbij beide ouders ouderlijke verantwoordelijkheid uitoefenen.

Besluiten die voor kinderen van het hoogste belang zijn, met betrekking tot het onderwijs, de opvoeding, de gezondheid en de keuze van de gewone verblijfplaats van het kind, worden door de ouders in onderling overleg genomen in het belang van het kind, waarbij rekening wordt gehouden met zijn/haar capaciteiten, natuurlijke voorkeuren en verlangens; voor zaken die het normale beheer betreffen, daarentegen, kunnen de ouders hun ouderlijke verantwoordelijkheden afzonderlijk uitoefenen (artikel 337-ter van het Burgerlijk Wetboek).

Gezamenlijk ouderlijk gezag betekent niet noodzakelijk dat het kind zijn/haar tijd gelijkelijk tussen beide ouders verdeelt. Gewoonlijk bepaalt het vonnis inzake scheiding van tafel en bed of echtscheiding wie de samenwonende ouder is – d.w.z. de ouder bij wie het kind permanent woont – en vervolgens worden de voorwaarden vastgesteld waaronder de niet-samenwonende ouder tijd met het kind kan doorbrengen. Het kind kan ook bij beide ouders even lang wonen, als de ouders bij elkaar in de buurt wonen en een vergelijkbare leefstijl hebben, mits deze regeling het sociale of schoolleven van het kind niet negatief beïnvloedt.

Als het gezamenlijk ouderlijk gezag echter niet in het belang van het kind is, kan de rechter het exclusieve ouderlijk gezag aan één ouder toekennen door middel van een met redenen omklede beslissing (artikel 337-quater van het Burgerlijk Wetboek).

De meest gebruikelijke gevallen waarin exclusief ouderlijk gezag wordt toegekend, zijn: 1. als een van de ouders een risico vormt voor het lichamenlijk en geestelijk welzijn van het kind (een gewelddadige ouder, een ouder met een aanzienlijk strafblad, een ouder die verslaafd is aan drugs of aan alcohol); 2. als een ouder niet in staat is om het kind moreel en materieel te ondersteunen of geen interesse in het kind heeft getoond; 3. als een ouder de andere ouder kleineert waar het kind bij is; 4. als de vijandigheid tussen de ouders zo hevig is dat deze het evenwicht en de psychische en lichamenlijke ontwikkeling van het kind zou kunnen verstoren.

In het geval van exclusief ouderlijk gezag wordt de ouderlijke verantwoordelijkheid uitsluitend door de ouder met ouderlijk gezag uitgeoefend, maar beslissingen van groot belang voor het kind moeten door beide ouders worden genomen, tenzij anders bepaald wegens specifieke ernstige omstandigheden, zoals geweld of misbruik (artikel 337-quater van het Burgerlijk Wetboek).

Een ouder die geen ouderlijke verantwoordelijkheid uitoefent, heeft het recht en de plicht om toe te zien op het onderwijs, de opvoeding en de leefomstandigheden van het kind (laatste alinea van artikel 316).

5 Welke formaliteiten moeten in acht worden genomen om onderlinge overeenstemming van de ouders betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid juridisch bindend te maken?

De ouders moeten de overeenkomst waarin zij afspreken hoe zij na hun scheiding de ouderlijke verantwoordelijkheid zullen uitoefenen, voorleggen aan de ter plaatse bevoegde rechtbank, die vervolgens nagaat of de overeenkomst de rechten en het welzijn van de kinderen waarborgt; als dat het geval is, zal de rechtbank de overeenkomst goedkeuren.

Als een getrouwd stel met minderjarige kinderen van tafel en bed of van echt wil scheiden en de ouders overeenstemming hebben bereikt over het ouderlijk gezag over de kinderen en de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid, hebben zij twee opties:

- a) ze kunnen een gezamenlijk verzoek indienen bij de rechtbank en hun overeenkomst laten goedkeuren;
- b) ze kunnen "onderhandelen met behulp van advocaten" (artikel 6 van Wetsbesluit nr. 132/2014): dit houdt een overeenkomst in waarin de partijen afspreken te goeder trouw en eerlijk samen te werken om het geschil met betrekking tot hun scheiding en het ouderlijk gezag over de kinderen in der minne te schikken.

Als er minderjarige kinderen zijn (maar ook volwassen kinderen met een beperking of volwassen kinderen die ernstig gehandicapt of financieel afhankelijk zijn), moet de overeenkomst die het resultaat is van de onderhandelingen met behulp van advocaten, binnen tien dagen worden doorgestuurd naar de openbaar aanklager bij de bevoegde rechtbank, die de overeenkomst zal goedkeuren als hij of zij van mening is dat deze in het belang van de kinderen is. Als de openbaar aanklager echter van mening is dat de overeenkomst niet in het belang van de kinderen is, stuurt hij of zij deze binnen vijf dagen door naar de president van de rechtbank, die een datum vaststelt, binnen de volgende dertig dagen, voor een bijeenkomst met de partijen en die onverwijld maatregelen treft.

Als de overeenkomst eenmaal is goedgekeurd, is zij gelijkwaardig aan rechterlijke beslissingen die worden gegeven in verband met de scheiding van tafel en bed of de echtscheiding.

Als de ouders niet getrouwd zijn, is alleen de eerste optie mogelijk (d.w.z. overeenkomst goedgekeurd door de rechtbank).

6 Als de ouders het niet eens worden over de ouderlijke verantwoordelijkheid, wat voor mogelijkheden zijn er dan om het conflict buiten het gerecht om op te lossen?

Om geschillen in verband met de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid op te lossen, kunnen de ouders zich wenden tot een familie- en gezinsmediator. Het doel van mediation is niet het stel weer met elkaar te verzoenen, maar mogelijk te maken dat zij wederzijds instemmen met de voorwaarden voor de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid, en daarmee conflicten te voorkomen of te temperen. De eventuele gezamenlijke oplossingen die worden bereikt, moeten echter worden voorgelegd aan de rechtbank, die beoordeelt of de belangen van het kind zijn geëerbiedigd. Als het geschil blijft bestaan, zal het worden voorgelegd aan de rechtbank die bevoegd is voor procedures inzake scheiding van tafel en bed, echtscheiding en gezagsrecht.

7 Over welke zaken betreffende het kind kan de rechter beslissen als de ouders de zaak aan de rechter voorleggen?

Er moet onderscheid gemaakt worden tussen twee scenario's.

- a) Als de ouders het oneens zijn over zaken van bijzonder belang, kunnen zij hun geschil aan de rechtbank voorleggen. In dergelijke zaken stelt de rechtbank allereerst de oplossingen voor die het meest in het belang van het kind en het gezin zijn. Als het geschil blijft bestaan, kent de rechtbank de bevoegdheid om over het specifieke punt van discussie te beslissen toe aan de ouder die naar haar mening de belangen van het kind het best zal behartigen.
- b) De ouders kunnen een vordering instellen bij de rechtbank met het oog op een beslissing over de vraag wie het gezagsrecht krijgt en bij wie de kinderen geplaatst zullen worden (gewoonlijk wanneer de ouders scheiden). In dat geval beslist de rechtbank over: het gezagsrecht over de kinderen, waarbij in eerste instantie gekozen wordt voor gezamenlijk ouderlijk gezag (d.w.z. beide ouders), de tijden waarop de kinderen bij elk van de ouders verblijven, en de voorwaarden voor dit verblijf, de hoogte van de kinderalimentatie en, in het algemeen, de bijdrage van elke ouder aan de kosten van de verzorging, het onderwijs en de opvoeding van de kinderen. Aangezien de belangrijkste besluiten in onderling overleg moeten worden genomen, zelfs als de ouders van echt of van tafel en bed scheiden, kunnen de ouders, als zij het niet eens zijn over afzonderlijke kwesties, het geschil voorleggen aan een rechtbank zoals uitgelegd onder a).

8 Als het gerecht de voogdij over een kind toewijst aan een van de ouders, betekent dit dan dat deze ouder over alle zaken betreffende het kind kan beslissen zonder eerst de andere ouder te raadplegen?

Een ouder aan wie exclusief ouderlijk gezag over de kinderen is toegekend, oefent de ouderlijke verantwoordelijkheid exclusief uit, tenzij de rechtbank anders beslist. De ouder in kwestie kan met name ook onafhankelijk beslissingen nemen die niet onder het normale beheer vallen. Beslissingen in het belang van de kinderen (beslissingen in verband met hun onderwijs, opvoeding en gezondheid) moeten echter door beide ouders worden genomen, zelfs als aan een van de ouders exclusief ouderlijk gezag is toegekend, tenzij in de beslissing over het gezagsrecht anders is bepaald. Over het algemeen beslissen rechters dat de instemming van de ouder die geen gezagsrecht heeft, niet nodig is, wanneer die ouder afwezig, onverschillig of onbereikbaar is of in het verleden geweld of misbruik heeft gepleegd.

De ouder die geen ouderlijk gezag over de kinderen heeft, heeft het recht en de plicht toe te zien op hun onderwijs, opvoeding en leefomstandigheden en kan zich tot de rechter wenden, wanneer hij/zij van mening is dat er besluiten zijn genomen die indruisen tegen het belang van de kinderen.

9 Wat betekent het in de praktijk als het gerecht beslist dat de ouders gezamenlijk ouderlijke verantwoordelijkheid dragen?

Als gezamenlijk ouderlijk gezag wordt toegekend, wordt de ouderlijke verantwoordelijkheid uitgeoefend door beide ouders, die het eens moeten worden over de richting van het leven van hun kinderen en samen beslissingen moeten nemen over het onderwijs, de opvoeding, de gezondheid en de keuze van de gewone verblijfplaats van de kinderen, waarbij zij ervoor moeten zorgen dat deze beslissingen in het belang van de kinderen zijn. Uitsluitend met betrekking tot beslissingen over zaken die het normale beheer betreffen, oefenen de ouders de ouderlijke verantwoordelijkheid in de regel afzonderlijk uit, tijdens de respectieve perioden waarin de kinderen bij hen wonen.

10 Tot welk gerecht of welke instantie moet ik mij wenden om een verzoek betreffende ouderlijke verantwoordelijkheid te doen? Aan welke formaliteiten moet ik voldoen en welke documenten moet ik bij mijn verzoek voegen?

De rechtbank met algemene bevoegdheid (*Tribunale ordinario*) is bevoegd voor alle procedures betreffende het ouderlijk gezag over de kinderen en daarmee samenhangende vraagstukken in verband met de ouderlijke verantwoordelijkheid.

Als een geschil de beëindiging, de beperking of het herstel van de ouderlijke verantwoordelijkheid betreft en er geen factoren meespelen die betrekking hebben op het gezagsrecht, is de jeugdrechtbank (*Tribunale per i minorenni*) het bevoegde gerecht.

11 Welke procedure geldt in deze zaken? Is er een spoedprocedure?

Als het geschil in verband met het gezagsrecht over en de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid voor kinderen die tijdens het huwelijk zijn geboren, onderdeel is van het geschil inzake de scheiding van tafel en bed of de echtscheiding, moet de procedure worden gevolgd die wordt beschreven in het gedeelte over [echtscheiding](#).

Maatregelen over het gezagsrecht en de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid voor kinderen die buiten het huwelijk zijn geboren, worden aangenomen door de rechtbank in raadkamer, na beknopte informatie te hebben ingewonnen en de openbaar aanklager en de ouders te hebben gehoord; in een noodsituatie kan de rechtbank tijdelijke maatregelen gelasten in het belang van het kind.

In beide gevallen kan de rechter dringende tijdelijke maatregelen gelasten om de kinderen te beschermen. De procedures verschillen naargelang zij betrekking hebben op kinderen van ongetrouwde of getrouwde stellen, maar in beide gevallen is de rechtbank met algemene bevoegdheid bevoegd. Zoals in alle procedures die betrekking hebben op kinderen, wordt het kind door de rechter gehoord als hij/zij twaalf jaar of ouder is of in elk geval onderscheidingsvermogen heeft.

12 Kan ik een vergoeding krijgen van de kosten van rechtshulp en de procedure?

U kunt rechtsbijstand krijgen om de kosten te dekken van procedures inzake de scheiding van tafel en bed, de echtscheiding en het gezagsrecht, of procedures betreffende de beperking of ontneming van ouderlijke verantwoordelijkheid.

13 Is het mogelijk in beroep te gaan tegen een beslissing over ouderlijke verantwoordelijkheid?

Tegen beslissingen over de ouderlijke verantwoordelijkheid kan beroep worden aangetekend bij het hof van beroep (*Corte d'Appello* – gerecht van tweede aanleg).

14 Als het nodig is zich te wenden tot een gerecht of een andere instantie om een beslissing over ouderlijke verantwoordelijkheid ten uitvoer te leggen, welke procedure moet ik dan toepassen?

Beslissingen van de rechtbank over ouderlijke verantwoordelijkheid zijn uitvoerbaar.

15 Wat moet ik doen om een beslissing over ouderlijke verantwoordelijkheid die door een gerecht in een andere lidstaat is gegeven, in deze lidstaat te laten erkennen en ten uitvoer te laten leggen?

Een beslissing van een rechtbank van een andere EU-lidstaat over ouderlijke verantwoordelijkheid wordt automatisch erkend. Op grond van Verordening (EG) nr. 2201/2003 van 27 november 2003 kan elke belanghebbende echter een verzoek om een beslissing houdende erkenning of niet-erkenning van de beslissing indienen.

Om de beslissing te laten uitvoeren, moet de belanghebbende een verzoek om uitvoering indienen bij het hof van beroep met territoriale bevoegdheid. Als de beslissing eenmaal uitvoerbaar is verklaard, wordt zij uitgevoerd onder dezelfde voorwaarden die van toepassing zouden zijn geweest als de beslissing in die lidstaat was gegeven.

16 Tot welk gerecht in deze lidstaat moet ik mij wenden om mij te verzetten tegen de erkenning van een beslissing over ouderlijke verantwoordelijkheid die is gegeven door een gerecht in een andere lidstaat? Welke procedure is in dit geval van toepassing?

De bevoegde gerechtelijke instantie is het hof van beroep met territoriale bevoegdheid (met betrekking tot de plaats waar de beslissing wordt uitgevoerd, in overeenstemming met de nationale regelgeving). Het beroep in rechte heeft de vorm van een contentieus geding en eindigt met een verklaring van recht, waartegen in beroep kan worden gegaan met betrekking tot een rechtsvraag (*ricorso per cassazione*).

17 Welk recht wordt door het gerecht toegepast in een proces over ouderlijke verantwoordelijkheid waarbij het kind of de partijen niet in deze lidstaat wonen of verschillende nationaliteiten hebben?

Aangezien Italië het Haags Verdrag van 1996 heeft geratificeerd, zijn de bepalingen van dat verdrag van toepassing. Het van rechtswege ontstaan of tenietgaan van ouderlijke verantwoordelijkheid en de beëindiging of beperking van de ouderlijke verantwoordelijkheid is onderworpen aan het recht van de staat waar het kind zijn of haar gewone verblijfplaats heeft.

Laatste update: 06/10/2020

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken EJM-contactpunten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. Het EJM en de Commissie aanvaarden geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor informatie of gegevens in dit document of waarnaar in dit document wordt verwezen. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Sommige pagina's van deze website worden aangeleverd door de EU-landen. Momenteel doen zij het nodige om die pagina's aan te passen aan de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie. Mocht bepaalde informatie nog niet het vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie weerspiegelen, dan is dit onbedoeld en zal dit worden gecorrigeerd.